

М.Оспанов атындағы Батыс Қазақстан Мемлекеттік
Медицина университеті

Студенттің өзіндік жұмысы

Тақырыбы: Ас қорыту жүйесі. Сүт тістерінің құрылыс ерекшелігі. Тіс алмасу.

Пәні: Морфология және физиология

Кафедра: Гистология пәндер кафедрасы

Мамандық, топ: Стоматология, 108

Орындаған: Джумабекова Т.Қ

Тексерген:

Ақтөбе 2018 ж

Кіріспе

* Ас қорыту жүйесі (көне грекше: *systema digestoria*; көне грекше: *systema* — бүтін, байланысқан, жүйе; лат. *digestoria* — асқорыту) - адам мен жануарлар организмдеріндегі асты (азықты) қабылдау, өндеу, қорыту, сіңіру және жын қалдығын сыртқы ортаға шығару қызметтерін атқаратын мүшелердің жүйесі. Асқорыту жүйесі түтік тәрізді мүшелерден және ас қорыту бездерінен тұрады. Филогенездік және онтогенездік тұрғыдан асқорыту жүйесін төрт бөлімге бөледі: бас бөлімді — ауызжұтқыншақ (аран), алдыңғы бөлімді - өңеш пен қарын (асқазан), ортаңғы бөлімді — ащы ішектер (он екі елі ішек, аш ішек, мықын ішек) мен ірі асқорыту бездері (ұйқы безі, бауыр), артқы бөлімді - жуан ішектер (бүйен, тоқ ішек, тік ішек) құрайды.

Тістер

Тістер - қатты жасушаларда тұратын, азықты алғаш механикалық өңдеуден өткізу үшін арналған құрылым. Сонымен қатар жануарларда қорғану және шабуыл үшін қару ретінде қолданылады. Ал адамда сөз дыбыстарының пайда болуы үшін маңызды, және де күлудегі маңызды компонент болып табылады. .

- **Тістер** - қатты жасушаларда тұратын, азықты алғаш механикалық өңдеуден өткізу үшін арналған құрылым. Сонымен қатар жануарларда қорғану және шабуыл үшін қару ретінде қолданылады. Ал адамда сөз дыбыстарының пайда болуы үшін маңызды, және де күлудегі маңызды компонент болып табылады.

- Сүт тістерінің негізі ұрықтың ана құрсағында дамуы сатысында қалыптаса бастайды.
- Сәбидің сүт тісі 6 – 8 айлығында жарып шығып, 3 жаста толық жетіледі.
- Баланың тұрақты тістері 6 – 7 жаста, негізінен 14 – 16 жаста толық шығып болады.
- Ал ақыл тіс 16 – 25 жас аралығында шығады

Сүт тістер

- Сүт тісінің пішіні тұрақты тіс сияқты, бірақ көлемі кішірек, тамырлары едәуір қысқа, сүт тістері әр қатарда оннан
- 4 күрек,
- 2 ит тіс,
- 4 үлкен азу тіс болады.

Сүт тістердің дамуы

Адамның тістері ұрықтық ауыз қуысының шырышты қабатынан дамиды.
Олардың дамуы үш кезеңдң өтеді

1.Тіс бастамалары кезеңі

6-7 аптада ұрықтық ауыз қуысының көпқабатты жалпақ эпителиі доға тәрізі қалыңдау түзеді , ол жақ сүйектің болашақ альвеолалары өсінділерінің орналасуына сәйкес келеді . Бұл қалыңдаған дерлер жақын жатқан мезенхимаға кіріп ,екі пластинкаға бөлінеді:вестибулярлы және тесіктік . Вестибулярлы пластинка ажырайды , және ашық саңылау түзіледі –болашақ ауыз қуысының кіреберісі. 8-аптада тістік пластинканың сыртқы беткейінде болашақ сүт бездеріне сәйкес эпителийдің 10дөңгелек өсіндісі түзіледі. Бұл тістік бүйректер.

Сүт тіс формулалары

Жалпы формуласы

2. 0. 1. 2	2. 1. 0. 2
2. 0. 1. 2	2. 1. 0. 2

1. Өріптік формула

m_2	c	i_2	i_2	c	m_2
m_2	c	i_2	i_2	c	m_2

Жарып шығу мерзімдері

Ортаңғы күрек тістер

Үстіңгі 7-8, 6-7 астыңғы 7-8 6-7

Шеткі күрек тістер

Үстіңгі 8-9, 7-8 астыңғы 8-9, 7-8

Сүйір үшкір тістер

Үстіңгі 18-20, 16-18 астыңғы 11-12, 9-10

Бірінші үлкен азу тіс

Үстіңгі 14-15, 12-13 астыңғы 6-7, 6-7

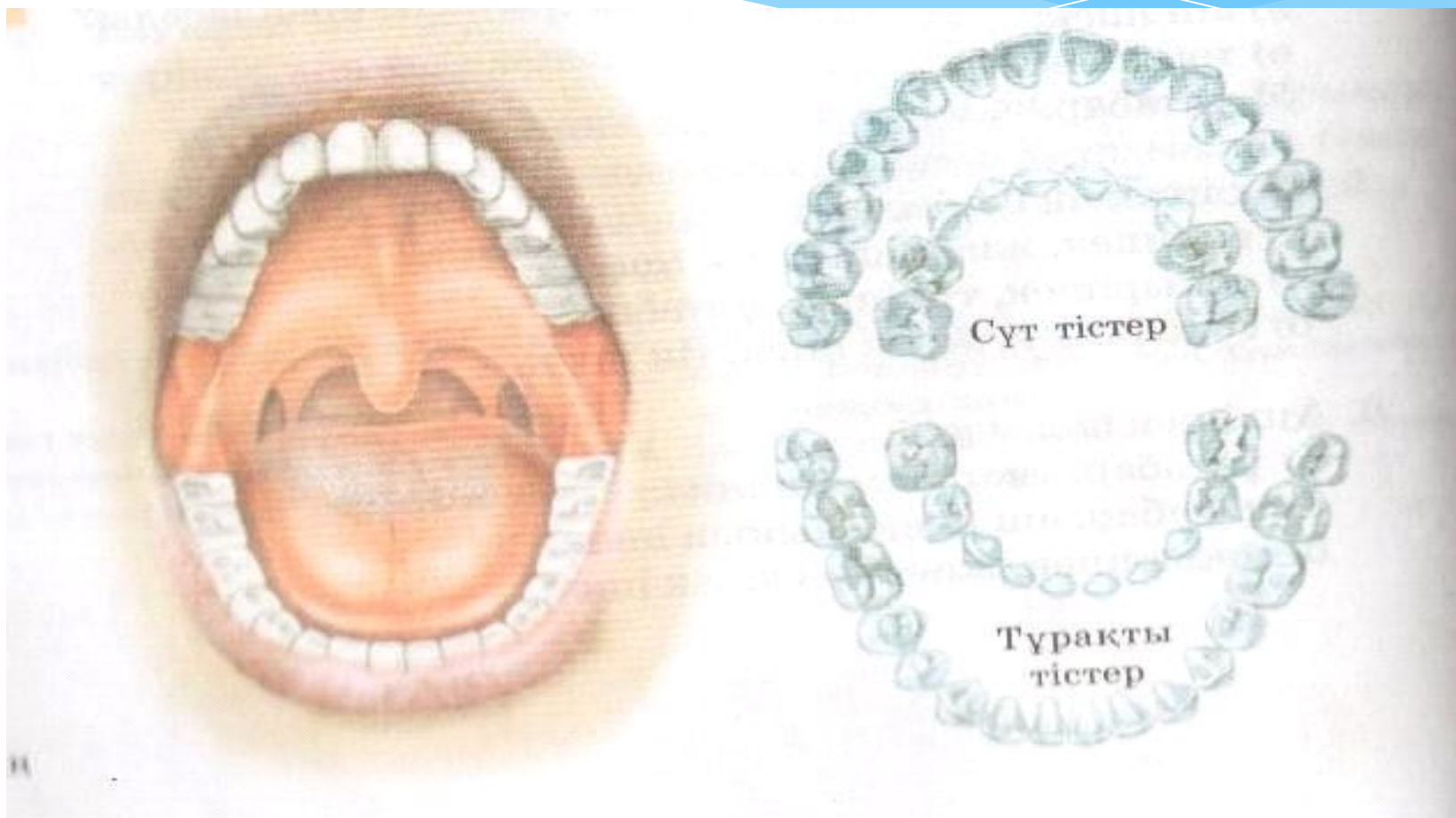
Екінші үлкен азу тіс

Үстіңгі 23-24, 20-22 астыңғы 12-13, 11-13

Үшінші үлкен азу тіс (Ақыл)
астыңғы 17-21, 12-26

тіс	Минералдану дың	Тістің жары п шығу мерзі мі	Дамуының	Сүт тістері
	Басталуы		аяқталу	тұбірлерінің
	(күрсақ ішінде гі	(ай саны)	мерзімі	сорыла бастау
	кезеңі, ай саны)		(жыл саны)	мерзімі
I	4,5	6-8-пгі ■	2-ші жыл	5-ші ж. бастап
II	4,5	8-12-ші	2-ші жыл	6-шы ж. бастап
III	7,5	12-16-шы	4-ші жыл	7-ші ж. бастап
IV	7,5	16-20-шы	5-ші жыл	8-ші ж. бастап
V	7,5	20-30-шы	4-ші жыл	7-ші ж. бастап

- * Сүт тістері азу тістерден ағырақ (ересек тістер кішкене сарылау реңкті). Сүт тістердің азу тістерден тағы бір ерекшелігі тіс эмалі мен оның астында орналасқан дентин жұқа және әлсіздеу.

Тіс туралы қызық мәліметтер

*

XIX ғасырда Еуропада тістің сарғыш болуы сәнге айналған. Замаңына қарай бөркінді ки демекші, көпшілік сол кезде тістерін арнайы сары түспен бояған екен.

Кейбір африкалық тайпаларда жан-жануарлардан ерекшелену үшін күрек тістерді орта бөлігінен сындырған.

Австралияның оңтүстік-шығыс бөлігіндегі тайпалар күрек тістерін тылсым күштерге құрбан еткен.

Аңыз-әңгімелерге сенсек, Будданың 40 тісі болса, Адамда 30 тіс болған екен. Бір айдағы 30 күннің болуы осыған байланысты деседі.

Айтпақшы, «сүт тістер» деп алғаш болып Гиппократ атап кеткен.

Әлемдегі ең қымбат тіс – Исаак Ньютонның тісі. 1816 жылы 3300\$ сталып алынған бұл тіс иесінің жүзігінен орын тапты.

Алғаш стоматолог әйел адам – америкалық Люси Тэйлор.

Тіс алмасуы

- * Балалар тісінің формуласы: Жаңа туған балада тіс болмайды. Бала 6-9 айға жеткенде, алдыңғы тістер шыға бастайды. Олар сүт тістер деп аталады. Бала 2 жасқа келгенде, оның аузындағы тістерінің саны 20-ға жетеді. Бала 6-7 жасқа толғанда, сүт тістері түсіп, оның орнына тұрақты тістер шығады. Бұл тістердің өзгеріп алмасуы 12-14 жасқа келгенде аяқталады. Адам 18-19 жасқа келгенде, ең соңғы жұп - азу тістер (ақыл тістер) пайда болады.

III.Қорытынды

- * Ауыз қуысы гигиенасы
- * Ауыздың қуысының гигиенасы қанқұрттың пайда болуының алдын алудаманызды болып табылады. Гигиенаны сақтамау пародонтоз, ауыздың қуысынан жағымсыз иісте болуы, гингивитке әкеледі. Тіс күн сайынғы тазалауды қажет ететіндігі де сондықтан. Сонымен қатар кәсіби деңгейде де тазалау жұмыстарын жүргізіп отырған орынды. Бұл процедуралар тіс қуыстарындағы тасты тазарту үшін қажет.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

- * https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B4%D0%B0%D0%BC_%D1%82%D1%96%D1%81%D1%96
6
- * Адам денесі А.Р.Рақышев 2014жыл
- * <https://ppt-online.org/205399>
- * <https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%96%D1%81>
- * https://www.jnjconsumer.kz.com/our_brands/listerine/tiszhagi-men-berik-tister/barlyg-y-sut-tisteri-turaly

№	Орындау критерийі	0 – 0,1	0,2 – 0,3	0,4 – 0,5
1	Слайдты рәсімдеу			
2	Слайдтың жоспары			
3	Иллюстративті материал			
4	Өзектілігі			
5	Мазмұны			
6	Қорытынды			
7	СӨЖ кестесіне сай орындалуы			
	ҚОРЫТЫНДЫ			